

mgr Patrycja ORŁOWSKA

Szkoła Doktorska Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie

patrycja.orlowska@student.wat.edu.pl

ORCID: 0000-0001-8633-122X

ODSTRASZANIE JAKO ELEMENT STRATEGII FEDERACJI ROSYJSKIEJ

DETERRENCE AS PART OF THE RUSSIAN FEDERATION'S STRATEGY

Streszczenie

Odstraszanie stanowi kluczowy instrument strategii bezpieczeństwa i polityki prowadzonej przez Federację Rosyjską. Jego znaczenie wynika zarówno z uwarunkowań geopolitycznych, jak i z ograniczeń potencjału gospodarczego oraz demograficznego państwa. W warunkach postrzeganego zagrożenia ze strony Zachodu odstraszanie pełni funkcję kompensacyjną, umożliwiając Rosji utrzymanie statusu mocarstwowego oraz wpływu na kształtowanie środowiska bezpieczeństwa regionalnego i globalnego. Jest ono trwale zakorzenione w rosyjskiej kulturze strategicznej, w której użycie lub groźba użycia siły postrzegane są jako skuteczne narzędzie realizacji interesów państwowych.

Słowa kluczowe: odstraszanie, Federacja Rosyjska, strategia

Abstract

Deterrence is a key instrument of the Russian Federation's security strategy and policy. Its importance stems both from geopolitical conditions and from the limitations of the country's economic and demographic potential. In the context of the perceived threat from the West, deterrence plays a compensatory role, enabling Russia to maintain its superpower status and influence on the shaping of the regional and global security environment. It is firmly rooted in Russian strategic culture, in which the use or threat of force is seen as an effective tool for pursuing state interests.

Keywords: deterrence, Russian Federation, strategy

Wstęp

Odstraszanie w swojej istocie stanowi jedno z najwcześniejszych narzędzi zapobiegania konfliktom poprzez demonstrowanie siły i gotowości do jej użycia. Dąży do wpłynięcia na zachowanie innych podmiotów poprzez wytworzenie w jego umyśle odpowiedniego stanu – a ten z kolei ma być spowodowany strachem przed konsekwencjami podjęcia określonych działań. Odstraszanie oparte jest na kalkulacjach, które uświadamiają, że koszty podjętych działań przeważają nad korzyściami, które dany podmiot może osiągnąć²⁶. W swojej historii odstraszanie jako spójna stra-

26 R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska -NATO – Rosja*, wyd. Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Kraków 2017, s. 14-15.

tegia militarna, która oparta była na jednolitej i spójnej podbudowie teoretycznej, sięga okresu sprzed II wojny światowej. Założenia opracowane przez generała Gulio Douheta i wydane w książce *Panowanie w powietrzu* (1921) opierały się o koncepcję bombardowań strategicznych, których celem było wywołanie paniki oraz złamanie woli społeczeństwa. Osiągnięcie panowania w powietrzu przez lotnictwo miało pozwolić na złamanie na płaszczyźnie materialnej i moralnej oporu nieprzyjaciela, a tym samym przyczynić się do wyniku wojen¹.

Rosyjska kultura strategiczna w znacznym stopniu ukształtowana została przez doświadczenia Związku Radzieckiego oraz logikę rywalizacji dwubiegunowej okresu zimnej wojny. Odstraszanie nuklearne stanowiło wówczas podstawowy instrument utrzymania równowagi strategicznej z USA, a posiadanie parytetu jądrowego było nie tylko gwarantem bezpieczeństwa, lecz także kluczowym elementem prestiżu międzynarodowego. ZSRR wykształcił specyficzne podejście do odstraszania, w którym siła militarna i zdolność do eskalacji konfliktu postrzegane były jako podstawowe środki zapobiegania konfliktom zbrojnym na dużą skalę.

Porządek prawny, który uformował się po rozpadzie ZSRR, nie został zaakceptowany przez obecne władze rządzące w Rosji. Jej długofalowe dążenia są ukierunkowane na stopniowe zmiany w obecnie obowiązującym porządku – a tym samym utworzenie nowych zależności w odniesieniu do postsowieckich granic i ich zrewidowaniu. W razie konieczności nawet przy użyciu sił zbrojnych². Najważniejszy cel polityki prowadzonej i wyznaczonej przez Federację Rosyjską stanowi funkcjonowanie strefy buforowej, która będzie zapewniać bezpieczeństwo własnych granic oraz trwanie takiego ładu międzynarodowego, który zapewni uwzględnianie rosyjskich interesów narodowych³ i międzynarodowych. Osiągnięcie celu jest możliwe przy odpowiednim doborze środków realizacji oraz analizie środowiska bezpieczeństwa.

W wyniku wieloetapowej ewolucji rosyjska koncepcja odstraszania przekształciła się w zintegrowany system oddziaływań obejmujący środki nuklearne, niejądrowe oraz mechanizmy oddziaływań hybrydowych, funkcjonujące w ramach jednolitego, międzydomenowego podejścia. Przed wybuchem wojny rosyjsko-ukraińskiej rosyjskie elity polityczne, wysocy rangą przedstawiciele sił zbrojnych oraz dokumenty doktrynalne konsekwentnie posługiwały się pojęciem „odstraszania strategicznego”. U podstaw tej koncepcji leży dążenie do skoordynowanego wykorzystania pełnego spektrum dostępnych instrumentów – nuklearnych, konwencjonalnych, informacyjno-cybernetycznych oraz elementów surowcowych i gospodarczych – w celu wywierania presji strategicznej na przeciwnika. Logikę tego podejścia trafnie oddaje nierosyjskie pojęcie „przymusu międzydomenowego”, które opisuje rosyjską kon-

---

1 Ibidem, s. 16.

2 S. Markiewicz (red.), *Rosyjska wizja prowadzenia operacji militarnych*, wyd. Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2018, s. 191.

3 P. Mickiewicz (red.), op. cit., s. 299.

cepcję działań ukierunkowanych na odstraszanie i wymuszanie poprzez skoordynowane wykorzystanie miękkich i twardych instrumentów siły – nuklearnych, niejądrowych oraz niemilitarnych – w wielu domenach, zarówno w wymiarze regionalnym, jak i globalnym, na wszystkich etapach interakcji z przeciwnikiem⁴.

Strategia odstraszania Federacji Rosyjskiej opiera się na kompleksowym wykorzystaniu różnorodnych narzędzi. Szeroki wachlarz działań podejmowanych przez Federację Rosyjską obejmuje negocjacje, stosowanie ukrytej czy też jawnej presji, użycie sił specjalnych czy też szantaż interwencją zbrojną. Różne kombinacje wymienionych instrumentów pośrednio stwarzają warunki do realizacji celów bądź bezpośrednio pozwalają na ich osiągnięcie⁵. Odstraszanie strategiczne przewiduje zastosowanie zarówno ofensywnych, nuklearnych i nienuklearnych narzędzi odstraszających, w czasie pokoju, jak i w czasie wojny. Tak prezentująca się doktryna łączy w sobie z jednej strony strategię odstraszania, a z drugiej strategię powstrzymywania oraz wymuszania zachowania podporządkowującego się polityce rosyjskiej przez stronę odstraszaną⁶.

W pracy przedstawiona została istota odstraszania, które zajmuje kluczowe miejsce w polityce prowadzonej przez Federację Rosyjską. Dodatkowo omówione zostały narzędzia, dzięki którym Federacja Rosyjska stara się osiągnąć wyznaczone cele. W pracy zastosowano przede wszystkim analizę źródeł, monografii, artykułów naukowych i źródeł internetowych o badanej tematyce.

Odstraszanie nuklearne

Federacja Rosyjska od czasów zimnej wojny traktuje arsenał nuklearny jako główny filar swojej strategii odstraszania. Broń jądrowa, będąca w posiadaniu Rosji, hamuje niepożądane działania w obawie przed uderzeniem odwetowym, które mogłoby spowodować ogromne straty dla potencjalnego agresora. Od lat 2000 wśród rosyjskich strategów rozpowszechniła się obecna koncepcja nazywana w literaturze „od eskalacji do deeskalacji”, co jest równoznaczne z tym, że w przypadku ataku konwencjonalnego na Rosję, który przerósłby jej zdolności obronne, istnieje możliwość użycia przez nią broni jądrowej⁷. Doktryny militarne, w dążeniach do odrodzenia swojej potęgi przez Rosję, przewidują użycie broni nuklearnej na różnych etapach eskalacji konfliktów i sytuacji kryzysowych.

Rosja rozpoczęła program modernizacji nuklearnej ponad 20 lat temu i wykorzystwała ostatnie dwie dekady na ewolucję zarówno strategii, jak i doktryny nuklearnej, a także na integrację swoich zdolności nuklearnych i konwencjonalnych oraz cwi-

4 D. Adamsky, *The Russian Way of Deterrence: Strategic Culture, Coercion, and War*, Stanford University Press Stanford, California 2024, s. 125.

5 M. Banasik, *Rywalizacja, presja i agresja Federacji Rosyjskiej. Konsekwencje dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, wyd. Difin, Warszawa 2021, s. 10.

6 M. Banasik, *Znaczenie odstraszania dla polityki i strategii Federacji Rosyjskiej*, [w:] M. Banasik, A. Rogozińska (red.), *Perspektywy zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego kreowanych przez Federację Rosyjską*, wyd. Difin, Warszawa 2019, s. 105.

7 Ibidem, s. 109, 113.

czenie swoich sił nuklearnych. Moskwa często polega na swoich siłach nuklearnych, tak aby odstraszyć strategiczny atak nuklearny, ale również stara się czerpać korzyści z przymusu oraz szantażu poprzez groźby użycia broni atomowej, w celu opóźnienia bądź całkowitego powstrzymania wsparcia sojuszniczego NATO dla Ukrainy (w konflikcie trwającym pomiędzy FR a Ukrainą od 2022 r.) i zakłócenia jedności NATO⁸.

W listopadzie 2024 r. Władimir Putin zatwierdził Fundamenty Polityki Państwowej Federacji Rosyjskiej w Zakresie Odstraszania Nuklearnego. Nowy dekret zastąpił obowiązujący dokument z 2020 r. i ma na celu zastraszenie państw NATO oraz zniechęcenie ich do wspierania Ukrainy oraz wzbudzenie strachu wśród społeczeństw i państw NATO przed scenariuszem użycia broni. Według zapisów zawartych w nowym dokumencie próg użycia broni jądrowej został obniżony do możliwości odpowiedzi na uderzenie konwencjonalne, które tworzy „krytyczne zagrożenie” dla suwerenności bądź integralności terytorialnej dla Rosji lub Białorusi. Rosja może również użyć siły nuklearnej w przypadku wykrycia zmasowanego ataku powietrznego na nią z udziałem samolotów, dronów czy pocisków manewrujących. W nowym dekreście Rosja wskazuje, że stosuje odstraszanie nuklearne wobec państw bądź koalicji, które postrzegają Federację Rosyjską jako potencjalnego przeciwnika i posiadają broń jądrową lub inną broń masowego rażenia lub znaczny potencjał bojowy sił ogólnego przeznaczenia⁹. Zaznacza również, że atak dokonany przez państwo, które nie dysponuje bezpośrednio bronią jądrową, ale jest wspierane przez państwo posiadające broń jądrową, będzie uznany jako atak ze strony obydwu państw. Odnosi się to również adekwatnie do członków sojuszy. Wskazano również sytuacje dodatkowe, w których może być ona użyta, a wśród nich wymieniono: znaczące siły konwencjonalne, systemy raketowe i przeciwrakietowe, a także zbliżanie się infrastruktury wrogich sojuszy do granic Rosji, działania na rzecz izolowania dostępu do części jej terytorium, ataki na obiekty w Rosji mogące doprowadzić do katastrof ekologicznych, planowanie i prowadzenie dużych ćwiczeń w pobliżu rosyjskich granic czy rozwój broni antysatelitarnej¹⁰. Rosja nie tylko zmodernizowała swoje siły nuklearne, ale także je zdywersyfikowała. Podjęła działania, które mają na celu opracowanie nowatorskich systemów przenoszenia o podwójnej zdolności, które stwarzają ryzyko eskalacji. Naruszenie traktatu INF (Intermediate-Range Nuclear Forces) wiele lat temu wpłynęło na masowy rozwój pocisków raketowych o podwójnej zdolności przenoszenia, które mogą zagrozić całej Europie, co skutkowało zawieszeniem traktatu przez USA i procedurą wypowiedzenia w 2019 r. Rosja podjęła decyzję również o zawieszeniu swojego udziału w traktacie New START, które skutkowało usunięciem

8 A. Olech, *Powstrzymać Rosję. NATO stawia na odstraszanie nuklearne* [WYWIAD], <https://defence24.pl/geopolityka/powstrzymac-rosje-nato-stawia-na-odstraszanie-nuklearne-wywiad> (data dostępu: 14.12.2025 r.).

9 Указ Президента Российской Федерации от 19.11.2024 г. № 991. Об утверждении Основ государственной политики Российской Федерации в области ядерного сдерживания.

10 A. Kasprzyk, *Rosja zmienia doktrynę nuklearną*, <https://www.pism.pl/publikacje/rosja-zmienia-doktryne-nuklearna> (data dostępu: 17.12.2025 r.).

jednych z ostatnich ograniczeń swojego arsenału nuklearnego, a tym samym zagrożiła wznowieniem prób nuklearnych w następstwie „deratyfikacji” traktatu o całkowitym zakazie prób jądrowych¹¹.

Rosja posiada znaczący arsenał nuklearny, co pozwala jej na wpływanie na politykę międzynarodową i wzmacnianie swojej pozycji mocarstwowej. Odstraszanie nuklearne stanowi kluczowy element obecnej i przyszłej polityki rosyjskiej.

Siły konwencjonalne

Siły konwencjonalne Federacji Rosyjskiej odgrywają kluczową rolę w strategii odstraszania, stanowiąc zarówno narzędzie bezpośredniego wpływu na przeciwników, jak i uzupełnienie odstraszania nuklearnego. Ich rola wynika z dwóch głównych funkcji: projekcji siły w regionach strategicznych dla Federacji Rosyjskiej oraz zdolności do prowadzenia działań ofensywnych i defensywnych, które mogą skutecznie powstrzymać potencjalnych przeciwników.

Federacja Rosyjska niejednokrotnie groziła możliwością użycia siły militarnej. Do przykładów ich wykorzystania można zaliczyć: przeprowadzanie ćwiczeń wojskowych przy granicach NATO, naruszanie przestrzeni powietrznej członków NATO, lokowanie w pobliżu granic NATO pocisków balistycznych, które byłyby zdolne do przenoszenia ładunków nuklearnych, ale również koncentracja wojsk w istotnych dla Rosji regionach (np. przy granicy z Ukrainą). Operacyjno-strategiczna myśl rosyjska nadal przepełniona jest konfliktem Rosji z Zachodem na ogromną skalę. Świadczą o tym scenariusze ćwiczeń, takich jak: Zapad, Wostok, Kaukaz, które oprócz zaangażowania sił zbrojnych, angażowały również inne instytucje zaliczające się do systemu obronnego Rosji¹². Manewry te mają poświadczać o zdolnościach mobilizacyjnych, logistycznych oraz operacyjnych rosyjskich sił zbrojnych oraz odstraszać potencjalnych przeciwników przed wszelkimi próbami agresji.

Od 2008 r. Rosja prowadzi modernizację i reorganizację swoich sił zbrojnych. Mając na celu stworzenie nowoczesnych wojsk, bardziej mobilnych i efektywnych jednostek, które byłyby w stanie zapewnić jej bezpieczeństwo oraz wpływy w regionie¹³. Rosja konsekwentnie podnosiła liczebność swoich sił zbrojnych. W 2021 r. w rosyjskich siłach zbrojnych służyło 900 tys. żołnierzy i oficerów. W sierpniu 2022 r. Władimir Putin podpisał dekret, na mocy którego siły zbrojne miały zwiększyć się o 137 tys., a w grudniu 2023 r. następny dekret, podnoszący liczbę etatów o kolejne 170 tys. Łączna liczebność sił zbrojnych miała osiągnąć 1 mln 320 tys. Według oficjalnych rosyjskich danych w 2023 r. do armii wstąpiło 490 tys. osób. Federacja Rosyjska zainicjowała szeroką kampanię mającą na celu zachęcić do służby w armii, dzięki któ-

11 A. Olech, *Powstrzymać Rosję. NATO stawia na odstraszanie nuklearne...*

12 M. Minkina, *Rosyjskie instrumentarium wpływu, nękania i prowokacji*, Wydawnictwo Naukowe UPH, Siedlce 2023, s. 16-17.

13 S. Markiewicz (red.), *Rosyjska wizja prowadzenia operacji militarnych...*, s. 24.

rej udało się uniknąć konieczności przeprowadzenia kolejnej tury częściowej mobilizacji, a tym samym – wzrostu niezadowolenia społecznego¹⁴. Warto zaznaczyć, że duży wzrost liczebności wynika również z faktu, że od lutego 2022 r. FR prowadzi z Ukrainą wojnę konwencjonalną. Siły konwencjonalne Rosji, poprzez swoją liczebność, mobilność i zdolności bojowe, mają również na celu zastraszenie potencjalnych przeciwników, wzmacniając wrażenie, że jakkolwiek konflikt z Rosją wiązałby się z wysokimi kosztami. Ponadto FR podejmuje działania mające na celu modernizację techniczną związaną z wprowadzaniem nowoczesnych czołgów i wozów bojowych, rozwijaniem systemów obrony powietrznej i sił raketowych.

Federacja Rosyjska rozmieszcza swoje wojska w kluczowych obszarach, m.in.: w Obwodzie Kaliningradzkim – gdzie obecność wojsk oraz systemów raketowych zwiększa presję na państwa bałtyckie, w Arktyce – co poświadcza o zdolności ochrony własnych interesów w strategicznym regionie oraz w Syrii (jednak po upadku reżimu Asada znaczenie Rosji w regionie zmalało i osłabiło jej wpływy) – co ukazało globalne ambicje Rosji oraz zdolność prowadzenia operacji z dala od własnego terytorium.

W rosyjskim myśleniu strategicznym siła militarna zajmuje centralne miejsce jako podstawowy instrument realizacji interesów państwowych. Odstraszanie jest postrzegane nie tyle jako narzędzie stabilizacji, ile jako aktywny środek kształtowania środowiska bezpieczeństwa. Demonstracje siły – takie jak defilady, manewry wojskowe, rozmieszczanie systemów raketowych czy demonstracyjne testy uzbrojenia – pełnią funkcję komunikacyjną, mającą wyraźnie sygnalizować gotowość do eskalacji, a wraz z nim odstraszaniu potencjalnych przeciwników do podjęcia kroków przeciwko interesowi strategicznemu Federacji Rosyjskiej.

Odstraszanie hybrydowe to nowoczesne podejście do strategii obronnych, które łączy tradycyjne elementy wojskowe z niekonwencjonalnymi metodami, takimi jak cyberataki, dezinformacja czy manipulacja opinią publiczną. Federacja Rosyjska jest jednym z głównych państw, które skutecznie wdrożyły tę formę odstraszania, wykorzystując kombinację narzędzi militarnych, politycznych, gospodarczych, społecznych i technologicznych, aby osiągnąć swoje cele geopolityczne, bez konieczności otwartego zaangażowania wojskowego.

Polityka prowadzona przez Federację Rosyjską osiąga wymiar propagandowy. Jest to możliwe przy wykorzystaniu działań o charakterze demonstracyjno-prowokacyjnym. W tym wymiarze to informacja stanowi podstawową broń – która jest tożsama z niskimi kosztami, uniwersalnością, nieograniczonym zasięgiem, łatwą dostępnością oraz nieposiadającą barier i granic państwowych. Działania demonstracyjno-prowokacyjne charakteryzują agresywne postępowania wobec oponenta, które mają na celu zmuszanie go do pewnych ustępstw. Działania te opierają się

14 A. M. Dyrer, *Stan sił zbrojnych Rosji po dwóch latach od agresji na Ukrainę*, <https://www.pism.pl/publikacje/stan-sil-zbrojnych-rosji-po-dwoch-latach-od-agresji-na-ukraine> (data dostępu: 21.12.2025 r.).

o oddziaływanie psychologiczne z wykorzystaniem środków militarnych oraz niemilitarnych. Celem jest zaskoczenie przeciwnika i przejęcie inicjatywy. Szeroko wykorzystywane zostają działania dyplomatyczne, informacyjne, wywiadowcze oraz operacje w cyberprzestrzeni, które niekiedy łączą się z wywieraniem presji ekonomicznej, szantażu politycznego oraz tworzeniem poczucia zagrożenia bezpieczeństwa wśród społeczeństwa¹⁵. Rosyjskie media, telewizja, radio stanowią narzędzie do rozprzestrzeniania rosyjskiej propagandy na świecie, podobnie Internet oraz media społecznościowe służą do szerzenia dezinformacji i generowania fałszywych informacji. Użytkownicy portali społecznościowych i innych mediów często w natłoku dużej ilości informacji nie weryfikują ich w odpowiedni sposób, co skutkuje dalszym rozprzestrzenianiem dezinformacji na większą skalę. Cyberataki stanowią kolejny filar działań rosyjskich związanych z odstraszaniem. Te złośliwe działania w cyberprzestrzeni umożliwiają zastraszanie innych państw i zniechęcają je do podejmowania działań wbrew interesom Rosji, przy jednoczesnym unikaniu bezpośredniej konfrontacji wojskowej.

Zagrożenia hybrydowe, które łączą zarówno działania kinetyczne oraz niekinetyczne, są zwykle skoncentrowane na długoterminowych celach politycznych, związanych z kształtowaniem opinii społeczeństw, wpływaniem na ich postawy czy też osłabianiem organizacji międzynarodowych. Rozwój nowych technologii w znacznym stopniu wpłynął na rosyjską dezinformację i propagandę, które wpisały się w przestrzeń informacyjną na szczeblu międzynarodowym. Jest to kluczowy element szeroko pojętych działań na płaszczyźnie informacyjno-psychologicznej, ukierunkowanych na bezpieczeństwo państw demokratycznych. Działania tożsame są z wpływem na media społecznościowe poprzez popularne farmy trolli, ale również przekazywanie informacji zniekształconych bądź nieprawdziwych. Celem tych działań jest wywieranie wpływu na nieprawidłowe funkcjonowanie państw i organizacji na różnych płaszczyznach. Często powiązane jest to z wywoływaniem konfliktów, wzbudzaniem niepokojów społecznych, powstawaniem kryzysów politycznych oraz obniżaniem poczucia bezpieczeństwa społeczeństwa¹⁶. Federacja Rosyjska realizuje operacje informacyjne, które mają na celu kształtowanie rzeczywistości w innych państwach przy jednoczesnej realizacji swoich celów strategicznych.

Stosowana w Rosji „miękka siła” tożsama jest z technologią walki geopolitycznej, której głównym zadaniem jest osiągnięcie kontroli politycznej bądź gospodarczej nad oponentem. Działania podejmowane przez państwo rosyjskie w tym zakresie obejmuje m.in. uwydatnianie różnic i budowanie podziałów pomiędzy państwami członkowskimi NATO oraz Unii Europejskiej, intensyfikowaniem nagonek antyame-

¹⁵ S. Markiewicz (red.), op. cit., s. 193.

¹⁶ M. Banasik, op. cit., s. 12-13.

rykańskich i antyunijnych, kreowanie opinii społeczeństw oraz próby destabilizacji w strukturach wewnętrznych zachodnich państw¹⁷.

W strategii rosyjskiej obecne jest również odstraszenie nienuklearne, tożsame z wykorzystaniem broni precyzyjnego rażenia wraz z systemami bezzałogowymi. Mogą one zagrażać sferze ekonomicznej oraz krytycznej infrastrukturze potencjalnych przeciwników, a w połączeniu z działaniami ze sfery informacyjnej celem może okazać się zachwianie gospodarką kraju i zniechęcenie do stawiania oporu¹⁸. Kluczowe narzędzia, jakie Rosja stosuje w ramach wojny hybrydowej przeciwko państwom zachodnim, obejmują upolitycznienie dostaw energii oraz wykorzystywanie ich jako broni, ponadto angażowanie podmiotów niepaństwowych, a także jednostek, których tożsamość nie jest możliwa do ustalenia, oprócz tego można wymienić wsparcie dla podmiotów prorosyjskich i rosyjskich oraz szerokie wykorzystanie dezinformacji i manipulowanie wyborami. Narzędzia te są przemyślane oraz metodycznie zsynchronizowane¹⁹ do osiągnięcia celów władzy rosyjskiej.

Współpraca i presja międzynarodowa

Federacja Rosyjska prowadzi złożoną politykę zagraniczną, w której łączy współpracę z wybranymi państwami z presją wywieraną na inne kraje, w celu realizacji swoich interesów geopolitycznych, wojskowych oraz gospodarczych. Rosja stawia na bilateralne i wielostronne stosunki, które wzmacniają jej pozycję na arenie międzynarodowej, jednocześnie wykorzystując różnorodne mechanizmy presji międzynarodowej, zarówno dyplomatyczne, jak i militarne, aby zrealizować swoje cele.

Rosja angażuje się w działalność w organizacjach międzynarodowych i regionalnych, jest to równoznaczne ze staraniami zbudowania wpływów, kontrolą procesów politycznych oraz przeciwdziałaniem ekspansji Zachodu. Do tych organizacji należą: Szanghajska Organizacja Współpracy, Euroazjatycka Unia Gospodarcza, BRICS (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, RPA), Wspólnota Niepodległych Państw (WNP), Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym – te, w których odgrywa ważną rolę. Rosja widzi również możliwość budowania koalicji partnerów w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej²⁰.

FR przynależy do Wspólnoty Niepodległych Państw, gdzie jako dominujący członek chce utrzymać wpływy w byłych republikach ZSRR, również poprzez wywieranie presji. Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym to sojusz składający się

---

17 N. Byszof, *Rosyjska wojna hybrydowa*, [w:] M. Banasik, A. Rogozińska (red.), *Perspektywy zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego kreowanych przez Federację Rosyjską*, wyd. Difin, Warszawa 2019, s. 289.

18 M. Banasik, op. cit., s. 110.

19 A. Bilal, *Hybrydowa wojna Rosji z Zachodem*, <https://www.nato.int/docu/review/pl/articles/2024/04/26/hybrydowa-wojna-rosji-z-zachodem/index.html> (data dostępu: 28.12.2025 r.).

20 A. Legucka, *W kierunku Eurazji - nowa koncepcja polityki zagranicznej Rosji*, <https://pism.pl/publikacje/w-kierunku-eurazji-nowa-koncepcja-polityki-zagranicznej-rosji> (data dostępu: 04.01.2026 r.).

podobnie jak WNP z byłych członków ZSRR (stanowiący alternatywę NATO w tamtejszym regionie) i jest narzędziem obrony interesów rosyjskich. BRICS z kolei jednoczy państwa w obszarze polityki gospodarczej oraz energetycznej, pozwala ona Rosji na rozwijanie mechanizmów finansowych, gospodarczych oraz współpracę z państwami rozwijającymi się. Istotną rolę odgrywa również Szanghajska Organizacja Współpracy, która stanowi jedno z najważniejszych forum współpracy w Azji i pozwala Rosji na zacieśnianie więzi z Chinami i innymi krajami azjatyckimi. FR buduje również bilateralne stosunki z kluczowymi państwami, wśród których Chiny i Indie są partnerami strategicznymi. Współpraca z tymi krajami jest wieloaspektowa i odbywa się na wielu obszarach, m.in.: gospodarczym, wojskowym, energetycznym, politycznym, obronności czy handlu. W nowej Koncepcji polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej zatwierdzonej przez Władimira Putina w 2023 r., Indie i Chiny nazwano „przyjaznymi suwerennymi globalnymi ośrodkami władzy”. Chiny więc stanowią istotny kierunek współpracy dla Rosji i mają priorytetowe znaczenie, biorąc pod uwagę koordynację działań i współpracę na arenie międzynarodowej. Indie natomiast stanowią partnerstwo strategiczne, mające na celu przeciwstawianie się nieprzyjaznym sojuszom²¹. Oba te kraje są najsilniejszymi partnerami przeciwstawienia się blokowi Zachodniemu.

NATO z kolei, ze względu na działania podejmowane przez FR, stale poddaje obserwacji środowisko bezpieczeństwa, wojnę Rosji przeciwko Ukrainie oraz zachowania, które mają destabilizować sytuację w regionie Europy. Nieustannie monitorowane jest także wsparcie, jakie Rosja otrzymuje od Chin, Korei Północnej oraz Iranu, tak by FR mogła kontynuować działania wojenne. Współcześnie niepokojąca stała się również erozja międzynarodowego systemu związanego z kontrolą zbrojeń, rozbrojeniami oraz nierozprzestrzenianiem broni przez Federację Rosyjską²². Należy wspomnieć również o członkostwie Rosji w ONZ oraz stanowisku, jakie piastuje w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, gdzie posiada możliwość prawa weta oraz blokowania rezolucji, które mogłyby szkodzić jej interesom.

Warto zauważyć, że w nowej koncepcji po raz pierwszy od lat 90. uwidocznione zostało pojęcie „bliskiej zagranicy”. Rosja zalicza do niej państwa należące do WNP oraz inne kraje, które są „związane z Rosją”, uwzględniając kulturę oraz wielowiekową tradycję. Państwa „bliskiej zagranicy” postrzegane są przez FR jako obszar ważny dla zapewnienia swojego bezpieczeństwa, stabilizacji oraz społeczno-ekonomicznego rozwoju, jednak nie traktuje ich jako partnerów. Postrzega je jako strefę własnych wpływów, przekonując jednocześnie, że są one ważne i odgrywają istotną rolę w tym, by umocnić pozycję Rosji jako jednego z centrów współczesnego świata. Można dostrzec, że wśród tych państw wyróżniona zostaje jedynie Białoruś, z którą Federa-

21 Ibidem.

22 A. Olech, op. cit.

cja Rosyjska pragnie „strategicznie współdziałać”²³. Wskazuje to na szczególny status Białorusi w rosyjskiej hierarchii przestrzeni postsowieckiej. Oznacza to postrzeganie Białorusi nie jako równorzędnego partnera, lecz jako integralnego elementu rosyjskiej architektury bezpieczeństwa i strefy wpływów, o ograniczonej autonomii decyzyjnej. Jednocześnie podkreśla to znaczenie geostrategiczne Białorusi jako bufora i zaplecza operacyjnego wobec NATO oraz model preferowanej przez Moskwę integracji opartej na podporządkowaniu politycznym i militarnym. Taki wybór sygnalizuje także innym państwom regionu, że status partnera strategicznego jest zarezerwowany wyłącznie dla podmiotów akceptujących dominującą rolę Rosji.

Rosja podtrzymuje dotychczasowe stanowisko opowiadające się za kształtowaniem porządku międzynarodowego o charakterze wielobiegunowym, zakładając, że świat niezachodni posiada potencjał do przełamania amerykańskiej „dominacji”. Jednocześnie przypisuje sobie szczególną rolę, postrzegając się jako „państwo-cywilizację” realizujące własną misję oraz oferujące alternatywny, kulturowo atrakcyjny model rozwoju. Według narracji Rosji nie traktuje ona Zachodu jak wroga, jednocześnie oskarża Zachód o ingerencję w sprawy wewnętrzne innych państw, a ponadto o rozpętanie „wojny hybrydowej nowego typu”. Zachód został oskarżony również o zastosowanie wobec Rosji sankcji, które według niej nie okażą się skuteczne, a z czasem państwa europejskie znów nawiążą dialog z Rosją przy jednoczesnym zrozumieniu, że izolowanie jej nie przynosi rezultatów²⁴.

Rosja wykorzystuje również szereg narzędzi ekonomicznych, będąc jednym z głównych dostawców gazu i ropy może wykorzystywać energię jako narzędzie polityczne. Wykorzystywanie przez FR zasobów energetycznych należy postrzegać jako trwałe instrument nacisku, potwierdzający ścisłe powiązania między polityką energetyczną a strategią bezpieczeństwa państwa. Instrumentalne użycie energii jako narzędzie presji wskazuje na to, że sektor energetyczny pozostaje istotnym elementem realizacji rosyjskich celów gospodarczych, politycznych i militarnych w wymiarze międzynarodowym. Sprzeciwianie się polityce Kremla może skutkować wstrzymaniem dostaw albo podnoszeniem ich cen. Ponadto odpowiadając na zachodnie sankcje, Rosja również wprowadza zakazy handlowe, próbując wywierać presję na inne państwa.

Rosja stosuje szeroki wachlarz narzędzi, aby współpracować z wybranymi państwami i jednocześnie wywierać presję na inne, które działają niezgodnie z jej interesami. Dzięki aktywności w międzynarodowych organizacjach, zacieśnianiu relacji z kluczowymi państwami oraz stosowaniu presji ekonomicznej, politycznej i militarnej, Rosja stara się umacniać swoją pozycję na świecie, przy jednoczesnym podważaniu wpływów Zachodu i innych rywali. Narracja o „oblężonej twierdzy” sprzyja także

²³ A. Legucka, op. cit.

²⁴ Ibidem.

legitymizacji działań odstraszających w polityce wewnętrznej i zagranicznej. Demonstrowanie gotowości do użycia siły oraz ostrej retoryki militarnej służy zarówno odstraszaniu zewnętrznych przeciwników, jak i konsolidacji społeczeństwa wokół władzy, wzmacniając akceptację dla wysokich kosztów polityki bezpieczeństwa.

Wnioski

W latach 90. XX wieku, w warunkach osłabienia rosyjskich zdolności konwencjonalnych, odstraszanie – a w szczególności odstraszanie nuklearne – stało się podstawowym instrumentem zapewniania bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Broń jądrowa została silnie powiązana z międzynarodowym statusem Rosji jako mocarstwa, co sprawiło, że wszelkie działania, mogące podważyć jej potencjał odstraszania, były postrzegane jako zagrożenie dla pozycji państwa w systemie międzynarodowym. Jednocześnie zmiany w środowisku bezpieczeństwa, w tym postęp technologiczny i interwencje militarne Zachodu, wymusiły rewizję roli rosyjskich sił strategicznych w odstraszaniu globalnym i regionalnym, wysuwając odstraszanie na pierwszy plan myśli strategicznej. Ewolucja rosyjskiego myślenia o odstraszaniu po zimnej wojnie przebiegała etapowo. W pierwszym etapie kluczowym wyzwaniem było odstraszanie zagrożeń konwencjonalnych przy użyciu broni jądrowej, co doprowadziło do rozwoju koncepcji deeskalacji pod koniec lat 90. XX wieku. W kolejnym etapie, od początku lat 2000., nastąpiło odejście od kompensowania słabości konwencjonalnych wyłącznie potencjałem nuklearnym na rzecz łączenia odstraszania jądrowego i konwencjonalnego, co znalazło odzwierciedlenie w upowszechnieniu pojęcia „odstraszania strategicznego”. Od około 2010 roku koncepcja ta została rozszerzona o instrumenty niejądrowe i niemilitarne, co odzwierciedlało rosnącą świadomość ograniczonej skuteczności broni jądrowej w obliczu współczesnych zagrożeń²⁵.

Trwająca nieprzerwanie konfrontacja z Zachodem stała się pobudką do rozwoju koncepcji strategicznego odstraszania. Potencjał nuklearny, jaki posiada Rosja, okazuje się niewystarczający wobec współczesnego wachlarza zagrożeń. Do instrumentarium strategicznego odstraszania należy zaliczyć oczywiście siły militarne – siły konwencjonalne i broń nuklearną, ale również pozamilitarne – wśród których można wymienić instrumenty ideologiczne, polityczne, dyplomatyczne, ekonomiczne oraz informacyjno-cyfrowe. Rosyjskie odstraszanie strategiczne jest tożsame z osiągnięciem strategicznych celów poprzez wykorzystanie różnorodnych działań. Współczesna Rosja, biorąc pod uwagę doświadczenia związane z wyścigiem zbrojeń podczas istnienia ZSRR oraz rozpadem imperium, jest świadoma, że osiągnięcie parytetu

25 K. V. Bruusgaard, *Russian Strategic Deterrence, Survival*, vol. 58 no. 4, August–September 2016, s. 9-10.

w dziedzinie wojskowym ze Stanami Zjednoczonymi jest mało prawdopodobne, dlatego też stara się wykorzystywać słabe strony i momenty oponentów²⁶. Kluczowym elementem tego modelu jest synchronizacja różnych instrumentów władzy w celu wywołania efektu psychologicznego i politycznego przewyższającego ich realną siłę materialną. Zastosowanie strategicznej niejednoznaczności oraz intensywnej komunikacji odstraszałającej pozwala Rosji zwiększać niepewność decyzyjną przeciwników i ograniczać ich gotowość do reakcji.

Rosyjski model odstraszenia posiada wyraźnie ofensywnie-defensywny charakter. Z jednej strony jest on przedstawiany w narracji oficjalnej jako odpowiedź na zagrożenia zewnętrzne i instrument obrony suwerenności państwa, z drugiej zaś służy aktywnemu kształtowaniu zachowań innych aktorów międzynarodowych poprzez wymuszanie polityczne. Odstraszenie wykorzystywane jest jako narzędzie eskalacji kontrolowanej, mającej skłonić przeciwnika do ustępstw lub powstrzymania się od działań uznawanych przez Moskwę za niekorzystne. W tym sensie rosyjska strategia odstraszenia wykracza poza klasyczne rozumienie obronne i pełni funkcję instrumentu presji oraz projekcji siły.

W rosyjskich dokumentach doktrynalnych i analizach teoretycznych wskazuje się na potrzebę modernizacji zdolności odstraszenia w odpowiedzi na trzy zasadnicze wyzwania. Po pierwsze, rozwój amerykańskich zdolności militarno-technologicznych, w tym systemów obrony przeciwrakietowej i precyzyjnego globalnego uderzenia, jest postrzegany jako zagrożenie dla stabilności strategicznej i potencjału nuklearnego Rosji. Po drugie, coraz większe znaczenie przypisuje się zagrożeniom pozamilitarnym, obejmującym presję gospodarczą, destabilizację polityczną oraz oddziaływanie informacyjne i kulturowe. Po trzecie, zmieniający się charakter współczesnych konfliktów, określanymi jako wojny „nowej generacji”, w których dominują narzędzia pozamilitarne, wymusza poszerzenie koncepcji odstraszenia o środki hybrydowe i niemilitarne²⁷.

Strategia ta bywa efektywna w osiągnięciu doraźnych celów politycznych, prowadzi ona do pogłębiania nieufności, wzmacniania mechanizmów odstraszenia po stronie przeciwników oraz militaryzacji stosunków międzynarodowych. W dłuższej perspektywie zwiększa to prawdopodobieństwo błędnej kalkulacji, niezamierzonej eskalacji konfliktu oraz erozji stabilności strategicznej. Rosyjskie odstraszenie, zamiast zapewniać trwałe bezpieczeństwo, generuje zatem strukturalne napięcia i przyczynia się do utrwalania konfrontacyjnego modelu relacji międzynarodowych.

---

²⁶ M. Minkina, op. cit., s. 16-17.

²⁷ K. V. Bruusgaard, op. cit.

Bibliografia

Adamsky D., *The Russian Way of Deterrence: Strategic Culture, Coercion, and War*, Stanford University Press Stanford, California 2024.

Banasik M., *Rywalizacja, presja i agresja Federacji Rosyjskiej. Konsekwencje dla bezpieczeństwa międzynarodowego*, wyd. Difin, Warszawa 2021.

Banasik M., *Znaczenie odstraszania dla polityki i strategii Federacji Rosyjskiej*, [w:] M. Banasik, A. Rogozińska (red.), *Perspektywy zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego kreowanych przez Federację Rosyjską*, wyd. Difin, Warszawa 2019.

Bilal A., *Hybrydowa wojna Rosji z Zachodem*, <https://www.nato.int/docu/review/pl/articles/2024/04/26/hybrydowa-wojna-rosji-z-zachodem/index.html> (data dostępu: 28.12.2025 r.).

Bruusgaard K. V., *Russian Strategic Deterrence*, *Survival*, vol. 58 no. 4, August–September 2016.

Byszof N., *Rosyjska wojna hybrydowa*, w: M. Banasik, A. Rogozińska (red.), *Perspektywy zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego kreowanych przez Federację Rosyjską*, wyd. Difin, Warszawa 2019.

Dyner A. M., *Stan sił zbrojnych Rosji po dwóch latach od agresji na Ukrainę*, <https://www.pism.pl/publikacje/stan-sil-zbrojnych-rosji-po-dwoch-latach-od-agresji-na-ukraine> (data dostępu: 21.12.2025 r.).

Kacprzyk A., *Rosja zmienia doktrynę nuklearną*, <https://www.pism.pl/publikacje/rosja-zmienia-doktryne-nuklearna> (data dostępu: 17.12.2025 r.).

Kopec R., Mazur P., *Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska – NATO – Rosja*, wyd. Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, Kraków 2017.

Legucka A., *W kierunku Eurazji - nowa koncepcja polityki zagranicznej Rosji*, <https://pism.pl/publikacje/w-kierunku-eurazji-nowa-koncepcja-polityki-zagranicznej-rosji> (data dostępu: 04.01.2026 r.).

Markiewicz S. (red.), *Rosyjska wizja prowadzenia operacji militarnych*, wyd. Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2018.

Mickiewicz P. (red.), *Rosyjska myśl strategiczna i potencjał militarny w XXI wieku*, wyd. PWN, Warszawa 2018.

Minkina M., *Rosyjskie instrumentarium wpływu, nękania i prowokacji*, Wydawnictwo Naukowe UPH, Siedlce 2023.

Olech A., *Powstrzymać Rosję. NATO stawia na odstraszanie nuklearne [WYWIAD]*, <https://defence24.pl/geopolityka/powstrzymac-rosje-nato-stawia-na-odstraszanie-nuklearne-wywiad> (data dostępu: 14.12.2025 r.).

Указ Президента Российской Федерации от 19.11.2024 г. № 991. Об утверждении Основ государственной политики Российской Федерации в области ядерного сдерживания.